

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de Xuclá, 13, baixos.

BARCELONA.

LA RENAIXENSA

TAULA

	<u>Pàgs.</u>		<u>Pàgs.</u>
<i>Alemany Borrás, Joseph</i>		<i>Bataner de Manlleu</i>	
La oraneta	265	Pujant al Esquirol.	300
En un vano	558	<i>Baulenas y Vinyas, Valentí</i>	
<i>Amicis, Edmond de</i>		A ma patria.	795
Valor cívich.	1	<i>Baylet del Ampurdà, Un</i>	
<i>Andreu Cabrelles, Ramon</i>		L'última borratxera.	97
¡Independencia!	486	<i>Bell-lloch, Maria de</i>	
<i>Armengol de Badia, Agnés</i>		Lo que pensava en Janot	225
Cansoneta	101	<i>Besoltí, Carles</i>	
B.		Las tres taronjas del amor	324
Lo fosser de Fenerbach.	641	<i>Blanch y Romaní, Joseph</i>	
<i>Badenes Dalmau, Francisco</i>		¡A la encesa!	472
L'enramada.	490	<i>Bosch de la Trinxeria, Carles</i>	
<i>Balaguer, Víctor</i>		La llúdria.	17
Delenda est Carthago.	121	Un acte de fe	69
<i>Bartrina, Francisco</i>		En vaga	193
Quadret	293	Una visita á la catedral y claustre d'Elna.	801
Intima.	336	<i>C. P. y F.</i>	
En la mort d'un nen.	395	La má escorxada	657
Intima.	416	<i>Camp Sangles, Joseph</i>	
Intima.	459	Lo cant del saguntí	648
Intima.	474	<i>Capella, Francisco de P.</i>	
Quadret	575	Boria avall	449
Al felibre Teodor Aubanel.	624	Los cavallers del altre mon.	673
Quadret	636		
Quadret	816		
<i>Bassegoda, Ramon E.</i>			
L'estiuhet de Sant Martí	41		

	Págs.		Págs.
<i>Capella, Jascinto M.</i>		<i>† Fontova, Lleó</i>	
Una truyta ab bledas	625	Lo clam del náufrech	285
Ali-oh-li	705	A Catalunya	348
Lo senyor Olaguer	785		
<i>Carbonell, M.</i>		<i>Franquesa y Gomis, Joseph</i>	
Desde Santa Creu	81	Colom	537
<i>Casas Pallerol, Jaume</i>			
Matinada	77	<i>Furest, Esteve</i>	
Devant del panteó de Clavé	734	<i>A Malgrat</i>	391
<i>Coca y Collado, Emili</i>			
Dormint	155	<i>Garriga, Angel</i>	
<i>Collell, Jaume</i>		Tradició del Sant Crist d' Igualada	26
Lo gall	95		
Lo diumenge de Rams	199	<i>Gensis y Aguilar, Martí</i>	
Himne matinal	703	Penediment	125
La cansó del miquelet	717	Orff	257
<i>Coloma, Lluís</i>		Eusomni	747
La primera missa	33 y 49		
Lo coixinet del Bon Jesús	113 y 129	<i>Gimferrer, Joan</i>	
<i>Coppée, Francesch</i>		A las noyas de Malgrat	378
Los esclops del orfanet	65	<i>Gras y Elías, Francisco</i>	
<i>Cortils y Vieta, J.</i>		Las mares	638
Los tres escuts d'armas de Blanes	145	<i>Guimerà, Angel</i>	
Avant	222	Jesús de Nazaret	177
Emplassament	298		
Esbós	377	<i>Ll. T. M.</i>	
<i>Cots y Soldevila, Pere de</i>		Davant d' un calendari	240
Lo pi de Nadal	12	<i>Llanas y Rabassa, Salvador</i>	
Somni d' amor	522	La entrada á Jerusalém	653
La fira de Granollers	589	<i>Lluelles, Joseph</i>	
<i>Daudet, Alfons</i>		Sonet	335
L' abanderat	577		
<i>Durán y Espanya, Joan</i>		<i>M. B., E.</i>	
Epitalami	10	La del enamorat	591
Preguera	60		
<i>Elias, Alfret</i>		<i>Mallofré, Heribert</i>	
Exclusivisme	767	Missatge	107
<i>Espona, Antoni de</i>			
Raquel	663	<i>Marti y Folguer, Joseph</i>	
La primavera	714	Lo progrés de la Industria Catalana	476
<i>Estapé y Pagés, Jaume</i>			
La sanch may se torna aigua	593	<i>Masifern, Ramon</i>	
Deu té un bastó	737 y 753	La nit de Sant Joan	174
<i>† Febrer, Francisco de</i>		Crepúscul	268
Una anada á Matagalls	373	Primavera d' amor	428
Primavera y estiu	463	L' aureneta malalta	783
A la Verge de Montserrat	701		
		<i>Masferrer, Francesch</i>	
		A Ausona	762
		<i>Masferrer, Joseph</i>	
		Cobdicia y venjansa	670
		<i>Maspons y Labrós, Francisco de S</i>	
		Una peregrinació á Nuria	433

Págs.		Págs.	
<i>Masriera y Colomer, Arthur, S. J.</i>		<i>Paler y Trullol, Enriqueta</i>	
Goigs en llahor del gloriós Sant Jordi	308	Pascua florida	202
Lo moliner d' Arcadell	313	A las venerandas despullas de Be- renquer lo Gran.	438
Les noces d' or	317		
La cadira d' or dels Reys d'Aragó.	328	<i>Palol, Pere de</i>	
València y lo Rat-Penat.	332	Hivern.	295
L' almirall de Mallorca	583		
<i>Mateu, Ramon</i>		<i>Parés, Alfons M.</i>	
Un cap de núvol	241	*	47
Trets que s' erran	465	<i>Pascual, Emili</i>	
Lo plany de la rosa	525	Patrial	112
Lo roser blanch	644	Remembransa	635
<i>Mateu y Aragonés, Francisco</i>		La guerra.	799
Lo crit de l' ànima	667	<i>Planas y Font, Claudi</i>	
<i>Matheu, Francesch</i>		L' arpa rompuda	103
Nocturn	144	Visca Catalunya	442
<i>Mestres, Apeles</i>		Círculo Moral	513 y 529
Los sardinalers.	138	Lo tartaner	620
<i>Miró y Folguera, Joseph</i>			
Los vuyt cuartos y 'l nen mort.	289	<i>Pons y Massaveu, Joan</i>	
<i>Moncerdá de Maciá, Dolors</i>		L' auca de la Pepa	401
Redempció	234	Las coronas de sempre-vivas	689
Un bon partit	273		
La Montserrat	385	<i>Prat de la Riba, Enrich</i>	
A la mort d' en Joan Giné y Mas- riera.	454	Limitacions de la facultat d' alie- nar	161
<i>Muntanyola, Pere</i>			
¡Si 's dormís sempre!.	639	<i>Prats y Serra, J.</i>	
N.	80	Adeu á mon poble.	271
N., J.	158	<i>Pujol Brull, J.</i>	
<i>Nadal, Lluís B.</i>		Gelosía	251
La garnatxa.	651	La flor boscana.	456
<i>Negre y Farigola, J.</i>		Un cop d' aygua	504
Los bolqués.	218	Lo torrent de la creu.	561
<i>Novellas de Molins, Jaume</i>			
A Joseph Zorrilla en sa mort	15	<i>Pujol y Brull, Joseph</i>	
Al Occeá.	59	L' última carta.	44
*	79	<i>Reig y Vilardell, Joseph</i>	
*	223	L' Anton.	305
*	261		
Alegoria	367	<i>Ribot y Serra, Manel</i>	
A la memoria de Roman Castelló.	608	L' anyorament.	362
Tardor.	634	<i>Riera y Batlle, Dolors</i>	
Si jo fos Déu	688	Cuadret	159
*	751	<i>Riera y Bertrán, Joaquim</i>	
*	800	La minyona de servey	337 y 353
		De Barcelona á Gracia	545
		Redempció	605
		<i>Rocamora, Manel</i>	
		Ahir y avuy.	29
		Nosce te ipsum.	74
			746

	Págs.		Págs.
<i>Roca y Sans, Ramon</i>		<i>Torroella y Plaja, Miquel</i>	
Lo rellotje de las flors	23	Amor de pare no abona'l vici.	567
Ball de cocas	149	<i>Trenor, Leopold</i>	
La Mariona	304	Nit d' albades	481
Gelosía	400	<i>Trullol y Plana, Sebastiá</i>	
<i>Salvá y Ripoll, Maria Antonia</i>		La tenora.	6
Orfanesa	495	Poema d'amor.	85
<i>Sellés, Eugeni</i>		Lo poeta morent	206
La primera nit de Nadal	209	Als martres de la Independencia.	396
<i>Sensada, Mossen Llorens</i>		* La ambiciosa.	461 527
Discurs	497	Invocació á la veritat	570
<i>Serra y Campdelacreu, Joseph</i>		<i>Ubach y Vinyeta, Francesch</i>	
Lletra	682	La caritat.	369
<i>Solsona, Just</i>		Lo temple.	509
Amor es vida y la vida amor	769	<i>Valldeneu y Estapé, Pau</i>	
<i>Suñé y Molist, Lluís</i>		Lo diable vensut	721
Una visita á Tarragona	609	<i>Valls y Vicens, Agustí</i>	
<i>Surinyach Baell, Ramon</i>		Al patriarca de les lletres catalanes	446
Illusions y desengany.	430	<i>Vayreda, M.</i>	
<i>S. y Sagristans, C.</i>		La font de la vida	321
A Angela.	239	<i>Verdaguer, Jascinto</i>	
Quatre mots de lletra.	736	Lo bressol.	62
<i>Tarré, Emili</i>		A Jesús coronat d'espines	249
Hivern	31	Al girassol.	560
Mars	205	Roma	656
<i>Tintoré y Mercader, Ll.</i>		<i>Weltstein, Gabriel</i>	
Llegenda.	254	Nova-York en 1993	417
Improvisació	78!		
Baladeta de Nadal.	813		

VALOR CÍVICH

AMITJDÍA estavam ab lo mestre davant del palau municipal pera presenciar la entrega de la medalla del valor cívich á un noy que havia salvat á un company seu en las aaygas del Pó.

Demunt del terrat onejava la bandera tricolor.

Entrárem al pati.

Ja era ple de gent. Se veia al fons una taula cuberta de damás vermell y al damunt diferents papers, y al darrera un rengle de cadiras de brassos dauradas, pera l' alcalde y la Junta; diferents ugiers del ajuntament estavan drets al voltant del entarimat, ab sas dalmáticas blavas y sas calsas blancas. A la dreta del pati hi havia format un píquet de guardias municipals, condecorats ab molts variadas creus, y al costat un altre píquet de carabiners. En la part oposada, ls bombers ab uniforme de gala y molts soldats sense formar que havian vingut á presenciar la ceremonia, de cavallería, infantería, cassadors, artillería, en sí, de totas las armas. Y per últim, al voltant, caballers, gent del poble, oficials, donas y noys que s'estrenyan; una gentada inmensa. Nos quedarem en un recó del pati.

Alumnos d' altras escolas estavan ab sos mestres. Hi havia prop de nosaltres una colla de xicots del poble, de deu á divuit anys, que reyan y parlavan fort y 's comprenia que eran tots del barri del Pó, companys ó conegeuts del que havia de rebre la medalla. A dalt, en totes las finestras, estavan abocats los empleats del Ajuntament. La galería de la Biblioteca també estava plena de gent que s' empenyia contra la balustrada, y en la de la banda que cau demunt de la porta d' entrada hi bullia gran munió de xicots de las escolas públicas y moltas orfes de militars cubertas ab sos ayrosos vels color de cel. Semblava un teatro. Tothom se las havia alegrement mirant de tant en tant lo lloch ahont hi havia colocada la taula vermella, pera veure si 's presentava algú. La música se sentia al lluny, al fons del pòrtich. Las parets resplandian ab lo sol. Alló era hermosíssim.

De cop tots comensaren á aplaudir: als patis, á las galerías, á las finestras.

La gentada que estava darrera de la taula vermella havia obert pas y 's posaren davant un home y una dona. L' home portava de la mà un noy.

Era 'l que havia salvat á un seu company.

L' home era son pare; un mestre de casas vestit ab la roba de las festas. La dona, sa mare, petita y rossa, anava vestida de negre. Lo noy, també ros y petit, duya un gech fosch.

Al veure tota aquella gentada y al sentir aquell picament de mans, se quedaren tots tres tan sorpresos que no gosavan á mirar ni á moures. Un guardia municipal los empenyé cap á la taula, á la dreta.

Tothom callá un moment y després tornaren á esclatar los aplausos per tot arreu.

Lo noy mirá enlayre cap á las finestras y desseguïda cap á la galería de las orfes dels militars; duya la gorra á la mà y semblava que no sabia ben be ahont era. Son pare y sa mare no apartavan los ulls de la taula.

Mentre tant tots los noys del barri del Pó que estavan aprop nostre pàssaren pel seu davant y feyan senyas á son company pera que se 'n adonés, cridantlo en veu baixa. Al últim los sentí. Lo noy se 'ls mirá, y ab la gorra 's tapá la boca perque li escapava 'l riure.

En un moment donat tots los guardias se cuadren.

Entrá l' alcalde acompañat de molts senyors.

L' alcalde, que tenia 'l cabell blanch y portava una faixa tricolor, se posá dret tocant á la taula: 'ls demés darrera y als costats.

Pará de tocar la música, feu l' alcalde una senyal y tothom callá.

Comensá á parlar. Las primeras paraulas no las vaig sentir ben be, pero vaig entendre que estava contant la valentía del noy. Després alsá la veu y s' escampá tan clara y vibrant per tot lo pati, que ja no vaig perdre una sola paraula.

—Quan lo noy vegé desde la vora del riu al company que en ell se regirava aclaparat ja pel terror de la mort, se despuillá y resolt se n' hi anava.

»Li cridaren—¡T' ofegarás!—No respongué; l' agarraren y se 'ls hi esmunyí; 'l cridaren y ja era á l' aygua. Lo riu venía gros y 'l perill era terrible fins pera un home. Pero 'l noy, desafiant á la mort ab tota la forsa de son petit cos y de son gran cor, hi arribá y amarrant al desgraciat que ja 'l cubría l' aygua, 'l feu surar: bregá ab furia ab las onadas que l' embolcallavan y ab lo company que se li caragolava pel cos; diferents cops va desapareixer sota l' aygua y torná á eixir sobre fent esforsos desesperats, supréms, y decidit en son sant propósit, no com un noy que vol salvar á un altre, sino com un home, com un pare que lluyta pera salvar á son fill que es sa esperansa y sa vida. En sí, Deu no permeté que fos inútil proesa tan generosa. Lo petit nadador arrebassá sa presa al gegantí riu y 'l tragué á terra, y li doná ab los demés los primers auxilis. Després se'n torná á casa seva seré y tranquil á contar senzillament á sa familia lo que havía succehit.
—Senyors: hermós, admirable es l' heroisme d' un home; pero en lo noy, en que no es possible encara cap mira d' ambició ó d' altre interés; en lo noy que deu tenir tant més coratje quanta menos forsa te; en lo noy, al qui res demaném, que en res es tingut, que ja 'ns sembla tan noble y digne d' ésser estimat, no ja quan compleix, sino tant sols quan comprén y regoneix lo sacrifici d' un altre; en lo noy l' heroisme es diví. No diré més, senyors. No vull adornar ab elogis que no son menester una grandesa tan sublímit. Aquí teniu davant vostre al salvador noble y generós. Soldats, saludéulo com á un germá; mares, benehiulo com á un fill; noys, recordéu son

nom, fixéu sa cara en vostra memoria pera que no s' esborri
may més de vostre enteniment ni de vostre cor. Acóstat, nen.
En nom del rey d' Italia 't dono la creu de Beneficencia.»

Un visca aixordador, llensat á l' hora per una munió de
veus, ressoná per l' espay.

L' alcalde prengué la condecoració de la taula y la posá
en lo pit del noy. Després l' abrassá y li feu un petó.

La mare 's posá la má als ulls; al pare li tocava la barba
al pit.

L' alcalde va estrenyer la má á tots dos y agafant l' ordre
de concessió de la creu, lligada ab una cinta, la doná á la
mare.

Després se girá al noy y li digué:

—Que 'l recort d' aquest dia, tan gloriós pera tú, tan felís
pera 'ls teus pares, te sostinga tota la vida en lo camí de la
virtut y del honor. ¡Adeu!—

L' alcalde sortí, la música tocá y tot semblava llest, quan
d' entre mitj de la gentada sortí un noy d' uns vuyt á nou
anyos, empenyut per una senyora que tot seguit s' amagá y 's
llensá al condecorat deixantse cáurer entre sos brassos.

Altre remor de viscas y d' aplaudiments feu retronar lo
pati; tots comprenqueren desseguida que era 'l noy salvat en
lo Pó, que acabava de donar las gracies á son salvador. Des-
prés de ferli un petó se li agafá á un bras pera accompanyarlo
fora. Tots dos al davant y 'l pare y la mare al darrera, se diri-
giren cap á la porta, passant ab molt travall per entre la gent
que 'ls hi feya carrer, confrontentse guardias, noys, soldats y
que s' estiravan de puntetas y s' empenyán pera veure
al noy.

Los que eran més apropi li allargavan la má. Quan passá
per davant dels noys del estudi, tots tiraren sas gorras en l'
aire. Los del barri del Pó esclataren en grans aclamacions,
agafantlo pels brassos y pel gech y cridant.

—¡Visca Pinot! ¡Visca Pinot!

Jo 'l vaig veurer passar molt apropi meu. Anava molt so-
focat y content y la creu tenia la cinta blanca, roja y verda.

Sa mare plorava y reya: son pare 's caragolava 'l bigoti ab
má tremolosa, com si tingués febre.

Per las finestras y las galerías continuava abocantshi la
gent pera aplaudir.

De cop, quan los noys anavan á entrar per lo pórtich, caygué de la galería de las orfes de militars una pluja de pensaments, de ramellets de violas y de margaridoyas que queyan sobre 'l cap del noy, y 'l dels seus pares, encatifant la terra.

Molts s'ajupían á cullirlos y 'ls donavan á la mare.

Y al lluny, en lo fons del pati, la música tocava un ayre sentidíssim que semblava 'l cant d'altras tantas veus argentinas que poch á poch s'allunyavan per las voras del riu.

EDMOND DE AMICIS.

LA TENORA

Per qué te 'n vas ab tas cansons de festa,
ab tas cansons d' anyorament? ¿per qué?
¿Quin cant d' amor y patriotisme 'ns resta
quan pels poblats hi hage passat requesta
l' àngel frisós d' aquet nou mon que ve?

No ointe en los aplechs y las balladas,
aucells del bosch ¡si 'n quedarán de sols!
¿hónt apendránl las horas sas passadas,
son himne matinal de las albadas
las merlas, los pinsans y 'ls rossinyols?

¿Quí glosará los ayres de la terra
que ningú sap qui 'ls ha cantat primer?
¿Es que te 'n vas de la enflayrada serra
per convertinten en clarí de guerra
ó en lúbrich corn de ball de Llucifer?

¿L' ombrá no 't plau pot ser de las alsinas?
¿T' entristeix la remor dels olivars?
¿T' anyoras de no veurer barretinas
tot voltant las iglesias bisantinas
que alsan en mitj del bosch sos campanars?

¿Es que 'l pur goig que lo teu cant desperta
ha fugit ja dels pobles catalans?

¿S' han perdut los aplechs, ó es que deserta
está l' ermita al temporal oberta
sens vots, ni creus, ni paraments, ni sants?

¡Ay, jo no ho sé! Jo sé que allá en ma infancia
al sentirt' com un eco, bosch en dins,
mitj confós ton gemech per la distancia,
beguent l' ayre embaumat ab la fragancia
del xuclamel, dels bruchs y 'ls romanins,

sentia un pler inmens;! una alegría,
perque Dèu me feu neixer catalá...!
si m' hagués dit llavors algú, que un dia
la terra en que nasquí sos cants perdría,
infant y tot m' hauría fet plorar.

Com jo sentía á tas gentils tonadas
parlar d' amor al vergonyós hereu,
y encantar las ofrenas enramadas,
y di 'l jovent las místicas passadas
dels Goigs del Sant Roser ab dolsa veu,

creya que may unas cansons profanas
vindrían á esflorar nostre jardí,
nostras bellas corrandas catalanas
ab sa flayre vital de flors boscanas,
que badan las rosadas del matí.

Mes jay! que á empentas una ma traydora
montanya amunt ha dut tos cants de mel,
sens véurer que pujant pujant tot hora,
mentres queda en la plana vencedora
t' ha fet aná á cantar més prop del cel.

Tú tenías ta cort hont t'hi planyías,
hont feyas batre ab ignorancia 'ls cors,
y al axamplarse del progrés las vías,
s' han acostat á tas aymants masías
cants d' hubriachs que han mustigat las flors.

Ja no hi escau, desde llavors, ja hi manca
 la barretina sobre 'ls fronts colrats,
 ja no rumbeja la caputxa blanca,
 ni la sardana castament s' embranca...
 ni tenen flayre 'ls barbayons dels prats.

Un arpa sona, per l' infern guarnida,
 dantli per cordas nervis palpitants;
 ab ella al coll recorre 'l mon la vida;
 si un cant ne trau de l' arpa malehida,
 guspiras son las notas d' aquets cants.

Y 'l vent dú aquets cantars d' un poble al atre,
 iy la puresa y l' inocencia mor!
 ¡Ay! lo violí del diable 'l vol abatre,
 y ab lo seu arch de foch no hi pot combatre
 la dolsa caramella del pastor.

Quan ja ta llengua resti silenciosa
 en tos llavis de canya sempre més,
 y de l' infancia y joventut ditxosa
 siga 'l recort una ombra vagorosa,
 com si ab sa má la vida l' estumés,

en torn la llar, si hi crema foch com ara,
 rondallas ne farán de ton passat,
 y oirá lo nèt al pare de son pare
 contar joyós que en son bateig encara
 va sentir dir hi habías puntejat.

Llavors, ja ni en las eras, ni en las ballas,
 ni en los firals, y festas dels patrons,
 ni de la Pasca santa en las trovallas,
 oirém piar las xiscladoras grallas,
 ni oirém cantar las populars cansons.

Y si 'l fluviol, al cáurer la vesprada,
 punteja al lluny lo fadinet pastor,
 atalayant pels boscos la remada,
 en ell no escarnirá aquella tonada
 que 'ls vells de lo seu temps saben de cor.

Arrencará de la pulida canya
passadas d' un cantar universal
que ni esperansas ni recorts entranya,
y que fuig pels vessants de la montanya
sense deixarhi de son pas senyal.

Senyal: si, ¡Dèu del cel! De la impudicia
despertará las sensacions brutals,
llensant á la ignorancia, á qui cobdicia,
en los brassos oberts de la malicia,
que 's tornarán per lo sèu coll dogals.

La pabordesa per anar á festa
no 's guarnirá de primerencas flors;
rubins de foch enjoyaran sa testa,
y plegará l' endamascada vesta
fent enrogir als ideals amors.

L' alegre seguiment d' una parella
que camina á juntarse en sagrament,
no endressará cansons á la donzella;
conversas que 's farán á cau d' orella
sagetas foren si las dués lo vent.

Y en mitj de tot, los que algun temps cantaban
renegarán ab verinosa veu,
oblidarán la llengua que parlavan,
y fins lo lloch en que innocents resabán,
per fastomar lo sagrat nom de Dèu.

Y á voltas d' anys te trovará lo sávi
en un palau de joyas d' antiguer,
y no savent que fa á nostr' honra agravi
te fará almoyna d' un somrís son llavi,
y 't fará gracia de pietat son cor.

SEBASTIÁ TRULLOL Y PLANA

EPITALAMI

Á MA NEBODA M. B. Y D.

Las horas joganeras de ta infantesa hermosa
totas ja han fuyt llisquívolas saltant darrera 'l temps,
y 'l temps se las n' ha dutas en sa ona silenciosa
com se 'n endú la rosa
cayguda de sos márgens, bressantla, lo torrent.

Assahonada ab pluja que han dut vint primaveras
la ahir feble poncella son cálzer ha badat,
y, un colp ja desplegadas sas fullas enciseras,
atrau á las feyneras
abellas ab son néctar de mel y perfumat.

La jove papallona ha dat al vent sas alas
cercant la llum del dia, fugint de sa presó,
y als ulls que la han mirada creuhar etéreas salas
han inspirat sas galas
cobdicia migradora, desitj abrusadó.

¡Oh tany del payral arbre!... La má veig allargada
que de la soca antiga avuy t' arrencará
per durte á una altra terra, que espera ja cavada,
hont també á ta vegada,
si á Deu plau, algun dia pugas florí y graná.

En tant que en ella arrelas, á Deu deix que li pregui
t' envie en alas d' ángels perfum del Paradís,
á la virtut que ab onas de sa fontana 't regui
y al cel que may te negui
sa llum, ni sas rosadas, ni alenadors cefirs.

Que ta ombra amiga extengui fresquívola rodona,
hont reposi 'l que t' ayma en somni encisador,
somni que veurá un dia complert si Deu te dona
expléndida corona
de fullas d' esmeragda en brancas de fruyt d' or.

JOAN DURAN Y ESPANYA.

LO PI DE NADAL ⁽¹⁾

Al mitj la plassa de Caldas
un pi molt gros hi han posat
per celebrá antiga festa
de Sant Joan de Nadal.

Molt dejornet ja l' arreglan
guarnintlo ab mil enflocalls,
que aixís ho feran los avis
y avuy los nets ho farán.

Los baylets, com vols d' abellas
que pel rusch van botzinant,
giravoltan prop del arbre
que de bon matí han plantat.

Y es per ells motiu de joya
poguer pinyas abastar,
que junt ab llenya que hi portan
á la tarde cremarán.

Ans de dinar tots s' hi troban,
los que venen y 'ls que van,
que hi fa un solet á la plassa
que es un be de Deu l' esta'hi.

(1) Costum tradicional y antiquissima de la vila de Caldas de Montbuy, que se celebra encara cada auy lo dia 27 de Desembre. Es de notar que cap propietari de bosch ha volgut cobrar jamay lo pi que li han anat á arrencar ab tal objecte.

Tan bon punt fineix l' ofici
á veure 'l pi tothom va,
encantantse de sa alsada,
que 'n te més que l' any passat.

¡Prou s' haurán cansat los homes
que del bosch l' han arrencat!

Entorn d' ell la gent s' hi aplega,
cascú cerca 'ls seus companys,
y allí 's parla de cullitas
y de maluras del camp,
de marfugas que passaren
y de festas que vindrán.

Mes quan lo toch de mitjdía
devalla del campanar
deixan sol lo pi de plassa
per anarsen á sas llars.

Quan la tarde n' es vinguda
á la plassa la gent va,
riallera, endiumenjada,
testa dreta y rostre franch.

Rodejada de gatosas
la soca del pi 's veu ja,
que junt ab pinyas y brossa
de brasé al arbre farán.

Al voltant de la brançada
los jayets s' hi van sentant,
y encenen las romagueras
y 'ls branquillons apilats.

Ja puja la flamaraada
la capsalada besant,
y la rehina goteja
de la soca y del brancám.

Ja hi espetegan las pinyas
que en lo caliu han quedat,
mentres d' altras ja torradass
los pinyons van esclatant.

Y parlant d' antigas gestas
y de fatichs que han passat,
romanen los vells sots l' arbre
que fet una brasa está.

Y en tant s' hi escalfan, recordan
quants dels que hi eran altres anys
han baixat á la fossana
ó han quedat al llit postrats.

Mes si alguns ara no 's veuhen
altres vells han vingut ja
que anells son de la cadena
dels que venen y 'ls que van.

Puig los que quan nins anavan
llenya y garbons á portar,
son avuy de los seus avis
los que ocupan llurs sitials.

Y en sas conversas esmentan
referintse al vinent any:
¡Quánts no hi son d' aquells que hi eran!
¡Quánts dels que hi son no hi serán!

PERE DE COTS Y SOLDEVILA.

Setembre de 1891.

* *

Per qué m' has dat, Deu meu, un cor que alena
y en mon crani has posat un pensament?
Per qué m' has dat uns ulls, ulls miserables,
y uns sentits que s' excitan ab lo pler?

Per qué has posat dins de mon cor, ardenta.
una sanch caldejada ab la passió
y un martiri crudel, que es la conciencia,
y un altre més crudel, la negació?

Per qué has omplert lo mon de flors y aromas
y 'l cel de llum y de cansons y aucells?
Per qué has creat joh Deu eixa natura
tan gran, tan admirable y explendent?

Per qué has donat á l' àliga eixas alas
que la enlayran pels mons del infinit,
y l' home com la serp te d' arrastrarse
com un ser miserable y envilit?

Per qué has creat aixó y per més cruesa
per qué has posat al home la rahó,
quan may sa petitesa l' hom veuria
si fos com vil insecte ó gra de pols?

Per qué ho has fet, Senyor? Per castigarne
lo nostre orgull, eix cranch que al cor portém,
ó perque vols que 'ls homs son cástich dugan
en la crua rahó del pensament?

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

LA LLÚDRIA

DE alguns anys ensá, los pescayres de truytas de nos-tres rius pyrinaichs se planyen de que las truytas se perden, que no se 'n pescan de grossas, d' un y dos kilos, còm se 'n pescavan anys endarrera. En los rius de vora 'ls vilatges montanyosos no es d' estranyar que las truytas dis-minuheixin, perque quan hi ha turbonada, á més d' agafarne moltas ab l' esparver, s' aprofitan de las ayguas baixas del estiu pera fer aixugadas y agafarlas sota las pedras á palpa-má. Mes en los torrents de las altas serras, suara tan poblats de truytas, també minvan, y 'l pescayre de canya hi sol fer magra pesquera.

Quína es la causa? La llúdria. N' hi ha un pudrimener; y malgrat la prima que dona 'l govern francés (res del govern espanyol) de deu pessetas per cap de llúdria, nostres pagesos son massa apàticchs pera férlos hi la cassa. Cada llúdria des-truheix uns tres kilos de peix per dia, es á dir, en nombre rodó, mil kilos per any, valorat á una pesseta 'l kilo. Ne des-truheix molt més que no 'n menja; destruheix pel pler de destruir.

La cantitat de llúdrias de nostres torrents es més gran que
LA RENAIXENSA.—Any XXIII.

un no 's creu; lo que ho prova son los restos de peixos que 's troban á cada pas vora l' aygua.

Tothom coneix la llúdria sols de nom; pochs la coneixen per haverla vista. Jo n' he vist algunas mortas y vivas, y he pogut estudiarla un xich. Pertany al género dels mamíferos carnívors digitígrados; se sembla per son tamany á la guilla; son cap es petit y menos gros que son coll; boca amplament fesa, armada de dents punxagudas com agullas; pell sedosa, molt apreciada, puig val 9 y 10 pessetas; son pes es de 9 á 11 kilos. Porta y pareix dos ó tres lludrigots, allá vers Juliol, amagant son jas dins malesas impracticables. De dia 'ls lludrigots solen llenyar uns clapits que 'ls fan descubrir. La llúdria se pot fàcilment domesticar quan es agafada alguns dias després de nascuda y que mama encara. Se la cria com á un gosset, ab llet y sopetas.

La llúdria surt á fora de nit; de dia s' amaga dins las caboras de vora l' aygua. No sol restarse llarch temps en lo mateix rodal; sol recorre y explotar un quadret de dues á tres lleguas; va y ve d' un lloch al altre pera restarhi més ó menos temps; devegadas n' està fora durant més de tres mesos, y quan hi torna prou sa presencia 's coneix per las espinadas y caps de truytas que 's troban per las voras.

Encara que sia molt lleminera y sàpiga variar sa menja de barbs y anguilas, en nostres torrents de montanya per forsa s' ha de contentar de la truya, perque allá hont viu la truya no hi pot viure cap altre peix per causa de la fredor de l' aygua; mes es pas á planye, puig la truya es un peix exquisit y ella se 'n regala. Agafa las grossas, menyspreuant las petitas, que no 'n tindria per un recó de caixal; comensa pel ventre, y deixa cap y espinada; quan es ben tipa ne deixa bossins; li agrada la carn fresca; may torna per acabar los restos de son dinar, donchs es inútil probar d' agafarla ab un esqué estantís, es á dir, per una truya que no ha sigut pas agafada per ella de tresch.

Es singular de véurela pescar; ho fa ab molta traydoría: se posa á fer bots dins l' aygua com si imités la fressa que fa un nadayre al capbussarre de dalt d' una roca de dos metros d' alsada—aixó ho he vist dues vegadas;—aqueixa fressa insòlita espanta al peix que s' amaga tot seguit dins las caboras y de jús de las rocas; allavors ve ella, se capbussa, tria y agafa lo

que vol, puig que la truya esglayada no sab moures de son amagatall.

M' han assegurat que, á primera hora de matinada, los cans llebrers segueixen la petxa de la llúdria. No ho puch certificar per no haver fet may la prova. A fi de Juny, que la herba dels prats es alta, se pot fàcilment seguir son rastre per que 's revolca y 's frega al sortir del aygua y 's veu lo rastre que ha deixat dins l' herba aixafada.

La llúdria capbussa ab gran facilitat, mes no 's pot estar gayre temps sota aygua; treu sovint lo nas per respirar, y pera fer aixó tria un rodal segur: dins una cabora del marge, de brossa arrambada, en mitj de jonchs ó sota una fulla de nenufar ó d' ápit bort. Aixís es que difficultat se la pot veure, y dins l' aygua prompte desapareix sense saber hont s' ha ficada.

La manera més segura d' agafarla es de pararli un parany, ó sia una ratera d' agafar guillas; quan la llúdria s' ha triat domicili en un páratje per alguns dias, observant be las voras del torrent se pot trobar son rastre, ja que no se 'n sol gayre apartar; dins los jonchs y las altas herbas deixa rastre com lo conill; es segur d' agafarla parant una ratera á son pas, pero ab cuidado de ben amagarla. Se li para á voltas dins l' aygua á una fondaria de 10 centímetros; tot depén de las disposicions del lloch. Cal pas may emplear lo llas ó baga corredora, per que com te 'l coll més gros que 'l cap, lo llas lliscaria per sobre. Cal estacar la ratera ab cadena de ferro á una pedra prou grossa, ó be á un soch que la llúdria puga arrosseggar ab dificultat. Si en lloch d' aixó se lliga la cadena á una estaca, se risca d' agafar sols un tros de pota, perque s' hi fa á caixaladas y ungladas fins que s' ha deslliurat aduch deixanthi la pota. Quan se veu aixafada, arrossegant sa ratera no cerca pas a amagarse, se la troba á pochos passos.

Un dia per Sant Pere fará dos anys, sortí de casa de bon matí ab en Joseph Dó, mon vell company de casserias y pesqueras, pescayre de canya que n' es l' áliga, puig sol sempre portar la esquerpa plena. Sortirem á mitja nit de Prats, al clar

de lluna. A trench d' auba eram á la palanca del más Lallau, sota de quina devalla fressós lo torrent de Comalada, qual sfonts son á la Portella del Canigó. Vinga tot seguit á preparar las nyinyas y enfillar cuchs al am.

Feya una matinada hermosa; cel seré sens un alé d' ayre. Lotorrent de Comalada es com gayre be tots los torrents de l' alta montanya, encaixonat, vorejat de malesas y clapissas, trencat per cascatas y cingles espadats que tancan lo torrent, formant gorchs de gran fondaria hont no toca 'l sol. Per remuntar lo torrent, jo havia de fer llargas marradas, pujant y baixant per evitar las cingleras; mes mon company no 's donava tanta pena; se treya calzas y camisa y travessava los gorchs aygua á las espatllas, portant sa vestidura sul cap; aygua fredíssima, may caldejada pel sol. Quan, desde 'l cim d' un cingle, lo veyá nus, plantat dins l' aygua, canya á la má, inmóvil, imperturbable, me feva venir pell de gallina. Mon company en sas pesqueras se reya de la mullaca y aygualera dels nombrosos prats que vorejan los torrents; hi era tet. Ara te prop de 82 anys, y may ha tingut reuma; es encara fort com una penya; aixó sí, comensa á fer l' am, á encorbarse; los anys li pesan; mes es tanta la afició que encara se 'n va á pescar. Jo li tinch pronosticat que ha de morir ab la canya á la má. Algún dia lo trobarán mort al peu d' un ribast.

Torném al torrent de Comalada.

Pujárem torrent amunt sense sentir picar cap truyta.

—Malehidas llúdriás! deya en Dó, ni per tast me 'n deixarán!..

A las set esmorsarem al peu d' un cingle, á la font del Teixó, que brolla d' un full de penya esquistosa, clara, límpida, mitj amagada de falgueras y baladras; corre, murmullejant, dins un regueret encatifat de molsas, creixens y demés crucíferas aquáticas, formant bonica cascatella al caure al torrent; aygua fresquíssima que deixa lo got entelat.

A las deu, eram sota la masía de ca'n Picotós, prop de la ermita de Sant Guillém, la masía més alta de la comarca (1,500), á la falda del Canigó. Mon company portava sis truytas dins son esquerpa; jo ni una.—Aném, li diguí, á ca'n Picotós á ferlas fregir, y afeginthí un bon plat d' ollada, tindrém bon dinar.

Lo sol picava de valent; deixárem de pescar, dirigintnos

cap ab mas. De sopte, en Dó, al passar prop d' una bardissa, feu un bot, apartantsen prou assustat:—Miris, quin anima-lás!... Caratsus! es una llúdria!...

En efecte era agafada per una pota á la ratera; arrossegava un tronch ahont era lligada la cadena. Prompte vegerem lo mut de ca'n Picotós, un garrot á la má, que cercava per aquellas malesas sa ratera. Li ferem senyal que baixés, què teníam la llúdria y la ratera. L' animal cansat de fer esforsos, s' estava quiet, arronsat, mirantnos de reull. Arriba lo mut, roig de cara, amarat de suhor, rabiant, y son primer Deu vos quart fou una tremenda garrotada que li clavá sul cap deixantla estossada. (1).

Lo mut es també pescador de canya y té guerra declarada á las llúdries; ab aquella feya vuyt que 'n tenia de mortas desde cap d' any.

Després de clavada la garrotada, nos tocá la má ab somriure de satisfacció. Lo felicitarem per signos, puig es sort y mut de naixensa. Va lligar las potas de la llúdria al seu garrot, se'l posá sobre l' espalda y nos encaminarem al mas per dinar.

Lo mut de ca'n Picotós, en Zidro, ¡quín home més cébre en lo riberal de Prats!... un pescayre y cassayre com no n' hi haurá mai més, 40 anys; sort, mut; més d' una intel·gencia rara que portava marcada á sa fesomía y sobre tot á sos ulls. Que us en contarà de fets y valentías d' ell!...

Del mas al cim de la Portella del Canigó y vall de Cadí, hi ha quatre horas de pujada mortal. Solia marxar de nit, sol, sarró y escopeta, trepava per aquells cims de serrans, y tornava l' endemà casi sempre carregat d' un izart. Ne te morts una trentena. Per donarvos una idea de lo que era intelligent, us contaré sols un fet.

Un dia de Mars, son germá l' hereu també famós cassayre de llebras é izarts, marxá com de costum de bon matí á la

(1) Estossal, mot montanyés ben català que ve de tossa, cap: *tossa de marrá*, etcétera. Tossa vol dir també volum, corpulència: aquella dona fa tossa; aquí tossa equival á patxoca.

cassa dels izarts. Estigué tres días fora. Sa familia comensava à passarne ànsia, puig que las serras eran encara cubertas de neu y de espessas congestas. Al vespre del tercer dia comparegué ab un izart sobre l' esquena. Son germá, lo mut, que llaurava lo quintar de la solana, descollá, y se 'n aná á casa á veure l' izart estés sobre la taula de la cuyna: un masclás com un badell que feya l' admiració de tots los de la masía. Mes, ara ve lo increible: son germá havíá mort dos izarts; com no 'ls podía portar tots dos, n' havíá portat y fora un y l' altre lo teníá posat sobre un relleix de cingle, al peu del pich de Ballatg, perque 'ls llops no se'l mengessin. Donchs tot aixó ho calíá fer entendre al mut per signos, lo punt hont era l' altre izart mort, y que l' anés á cercar. Cóm ferli entendre tan gran dificultat!... Un izart mort en aquellas soledats, posat sobre un relleix de cingle que tants relleixos y cingles hi ha per aquells cims... A qualsevol que no fos ni mut ni sort, li seria tan dificultós trobar l' izart com de trobar una agulla perduda dins un' paller.

La explicació durá sols mitj quart. L' endemá dematí marxá lo mut, y al capvespre torná ab l' izart sobre l' esquena.

* * *

Habent dinat continuarem de pescar torrent amunt fins á la barraca dels pastors de Comalada, rodejada de boixerica (rododendron), reprenguent lo camí de Prats per Serra-Vernet. La pesquera fou prou magre, y lo pitjor que tot devallant aquells rostos, nos arreplegá una tempestat de llamps, trons y pedra que nos feu arribar á casa ben rexops.

c. BOSCH DE LA TRINXERÍA.

I de Juliol 1892.

LO RELLOTGE DE LAS FLORS

Quan desperta la Natura,
la Tristesa fuig del lloch
emportantse, en son vel negre,
las perdudas il-lusions;
dels estels lo brill s' entela,
s' enllumena l' horisó
y un oreig s' esmuny pels arbres
despertant aucells y flors.

Deu envia al ser las quatre
los joyosos raigs del sol,
y ufanosa la *xicoira*
bada sas blavencas flors;
l' aucellada en breu refila
inspirats cantichs d' amor
que 's confonen ab los resos
del pagés creyent y bò.

Dona bò véurer fer vía
la gentada en vers lo tros,
trasportant rascles y aixadas
als ormeigs del llaurador.

A las cinch tothom traballa,
 quan obertas té 'l llecsó
 sas floretas rialleras
 tan bonicas com un sol.

Prest, per tota l' encontrada
 ohiréu sols la remor
 de las eynas que ja dringan
 al compás de las cansons;
 quan las vuyt son á la vora
 los *morrons* badan sas flors,
 y del plá fins á la serra
 paran tots los camparols.

Lo gojat obra 'l seu cálzer
 quan tocadas son las nou,
 y 'ls pagesos s' encaminan
 al traball ab més ardor;
 la *morella* al ser las dotze
 trau á plassa 'ls seus tresors,
 y la gent que creu y espera
 resa á Deu una oració.

Abatut per la fatiga
 lo pagés s' aixuga 'l front,
 no pert temps y busca un' ombra
 desitjant treva y repós;
 á las dues ja rumbejan
 del *jacinto blau* las fiors,
 y la gent qu' aixó esperava
 diligenta va al seu lloch.

Cada bras de la encontrada
 val per dos dels altres llochs,
 ningú 'ls guanya á fer la feyna
 tan ben feta en tot lo mon;
 quan, cofoya, la *nitaga*
 vol obrir sas tendras flors,
 alashoras para l' eyna;
 son las cinch per tot l' entorn.

Molt felís deu ser un poble
que l' pá guanya ab sa suor,
que l' enveja no hi te estada
y l' traball es son consol;
quan lo sol se 'n va á la posta
y ha badat lo *lliri groch*,
son las set.—Deixáu las eynas.
¡Deu vos done un bon repós!—

RAMON ROCA Y SANS.

TRADICIÓ DEL SANT CRIST D' IGUALADA

PREMIADA EN LO CERTÁMEN CATALANISTA DE LA JOVENTUT CATÓLICA

L' espay emboyrat,
la terra sens vida,
lo cor enternit
y l' ànima trista,
recordan al mon
la historia afflictiva
del Deu del amor,
afrontat per la ira.
Per xó al temple sant
la gent s' encamina,
lo trajo endolat
y baixa la vista,
com mostra del dol
que á la terra abriga.
S' ajustan casals,
se tancan masías,
y jayos y fills
y nets junts fan via
vers lo Moniment
hont Jesús los crida.

Tots hi van plegats,
fora un nin que arriva,
com aucell sens niu
en terra solíufa,
com orfe perdut
buscant acullida.
Del temple sagrat
travessa la llinda;
la gent que l' ha vist
ab amor suspira.

—De nins com aquest
la terra no 'n cria;
semebla un serafí
que á son Jesús crida.—
Al peu del Altar,
de genolls, s' inclina,
desfets sos cabells
com or que 's destria,
sos brassos en creu,
com tortra ferida,
y 'ls ulls com dos fonts
de llàgrimas vivas.

Ell crida á son Deu;
no li responia:
ell cerca al Amor,
¡mes ay! no l' ovira.

—¿Hónt sou, Jesuset
de l' ànima mia?

¡Digáume ahont sou!
per més lluny que sia.—

La veu que ha respot,
d' aprop li venia;
be prou la coneix
qui tant l' ha sentida.

Com abella 'l rusch,
lo busca ab follia:
ja 'n troba un roser
en plena florida
que en forma de creu
cinch rosas tenia.
Besantlo ab amor,

sobre d' Ell se tira,
 xuclant de las flors
 la sanch entendrida.
 Si 'l néctar es dols,
 sos llavis ho diuhen;
 que al dar l' úlim bes
 de sanch se tenyian,
 de sanch d' aquell Cor,
 font d' eterna vida.
 Per véurel d' aprop,
 la gent hi corria,
 mes lo nin ho veu,
 y 's fon desseguida,
 tornant, com aucell,
 al niu de la ditxa,
 com abella al rusch
 d' hont era sortida.
 Desde 'l jorn aquell
 han passat ja sigles;
 mes aquella sanch
 brolla encare viva,
 mes aquella veu
 ab més amor crida:
 —Bons igualadins,
 torneu desseguida,
 que l' amor que us tinch
 creix més cada dia.
 Mos brassos he estés
 per daús acullida;
 mon amor es gran,
 ma dolsó infinita.
 He mort en la Creu
 per darvos la vida,
 y encare per tots
 cent cops moriria.
 Si amor ab amor
 se paga y cambia,
 ¿per qué ¡poble meu!
 l' amor m' escatimas?

¿M' estimas?—extassiada 'm preguntavas
un dia, somrient;
y per probartho, foll, entre los llavis
vaig amagarhi un bes.

Avuy so jo qui fa aquella pregunta
ple 'l cor de dols esglay...
No m' has dit res; mes, roja y fins plorosa,
ton fillet has besat.

* * *

Voldria ser la arcoba
hont dorm mon ángel bell,
per sebre de sos somnis
hermosos lo secret.
Rebria sas pregarias,
son pur y tebi alé,
y 'l nom de qui ella estima
entre sospirs dolsets...
Mes no, que 'm migraria
si eix nom no fos lo meu.

* *

Volant, volant, busco
la més gaya flor
per poder xuclarne
lo néctar més dols.
De flors n' he xucladas
pero mel no he fet,
que 'l néctar que tenen
es amarch com fel.
Una n' he trobada
hermosa com cap;
sa flayre dolseta
de lluny ja m' atrau.
Mes són cálzer tanca
quan sent mon brugit.
¡Tant de bo que un dia
m' hi copsés á dins!

M. ROCAMORA.

HIVERN

Color de plom te 'l cel des que 's feu dia,..
de sopte unas gotetas mitj glassadas,
sorprenen lo viandard que 'l pas aviva,
ab la por que l' encalsi la nevada.
Ja comensa á nevar!.. tot fa tristes!..

Lo prat, l' arbreda y 'l camí 's cubreixen,
ab un mantell igual que als ulls fadiga;
la collada també 's vesteix depressa,
y en tant lo plá que allá d' allá s' ovira,
apar ample desert que 'l cor esglaya.

Ja fa molts jorns que los aucells son fora,
y sols alguns de pas cap altras terras,
rendits de fam y fret tristos pidolan,
al peu d' abandonada barraqueta
ó en lo porxo esventat d' una masía.

. .

Fins que veuréu de nou lo sol alsarse,
no tornará l' amor, font de la vida:
fins llavoras, dormiu, las encontradas,
espereu, confiadas,.. vindrá 'l dia!

EMILI TARRÉ.

LA PRIMERA MISSA

Andalusía sovintejan al estiu aqueixas sobtadas tempestats que duran en aquell cel rialler lo que dura en la cara d' un noy un moviment de malicia, y així com passada la rebequeria riu lo noy entremij de las llàgrimas, succeix que, plorant encara 'ls núvols per un costat, se veu per l' altre un alegre raig de sol y un expléndit arch de Sant Martí,

Llavors diu lo poble àndalús, que sab ben be totas aquestas coses, que 'l dimoni 's baralla ab la seva sogra.

Una d' aquestas tamborinades, que no per esser de poca durada deixan de ser terribles, com ho es en la vida tot lo que, sortint de las fitas de lo natural, entra en lo domini de lo apassionat, descarregá á Z*** en la nit del 15 de Juliol, vigília de la Mare de Deu del Carme, advocada del Hospital del poble.

La pluja havia apagat los llums que cremavan en lo campanar de la iglesia y esllanguit las banderás y gallarets que la guarnian; mes no eran prou los esforços de la tempestat pera fer callar las campanas de la torre que, al mateix temps que la festa de la patrona, anunciavan pera l' endemà una primera missa. De tant en tant amaynava l' huracá com si estigués can-

sat y paravan los trons al separarse 'ls núvols, com gladiadors que s' apartan pera recobrar nou coratje y 's tornan á embestir, s' agafan, s' estrenyen y s' esmicolan. Se sentian llavors las campanas de la iglesia que, dominant l' un y despreciant als altres, seguien constants, com lo que la veritat inspira y la rahó l' ajuda, dihent alegres al vehinat: — ¡Aleluya! aleluya!

En mitj dels barranachs que 'ls carrers del barri de dalt forman, s' hi troba l' Hospital del Carme. Com si menysprehués grandesas, está d' esquina a un castell que fou alberch de noblesa espanyola, y bada en una plassa formada per humils cases de gent pobre la seva ampla portalada que te dessobre aquest rétol que fa pensar: *Obert pera la salut temporal dels pobres y pera la salut eterna dels richs.* Arrapada á sos murs, com lo niu d' una aureneta, s' hi troba una casa petita, tota blanca, perfumada per una reseda que penja de la teulada y sanctificada per una branca de lloret benedita ligada al balcó ab dos llassos blaus.

Allí vivia mossen Blay ab sa germana la Maria y 'l Josepet son nebot. En la nit de que parlém la caseta era més neta que una patena, y s' hi veyá aqueix ordre, aqueixa primorositat ab que una persona què estima prepara tot lo que ha de servir y plaure á la persona estimada á qui espera. S' esperava en efecte al Josepet, lo behvolgut nebot que s' havia fet gran á l' ombra d' aquells dos vellets, com creix un aixerit roser á l' ombrá de dos severs xipresos; l' orfe abandonat, á qui la caritat dels seus oncles havia recullit nen innocent, format jove perfecte y fet á la fi exemple de sacerdots. En Josepet, com li deyan los dos vellets, acabava de rebre á Cadiz las sagradas ordres y venia á celebrar sa primera missa á la iglesia del Carme, d' ahont era rector lo seu oncle.

Era aquest un pobre exclaustrat de la ordre de Sant Francesch, home senzill, d' aqueixos á qui 'l mon anomena *un sant baró*, ab certa barreja de compassió y despreci, y que son, en efecte, ànimas puríssimas que Deu accepta per sevas. Trenta anys feya que desempenyava soñ modest y difícil càrrec ab aqueix zel fill de la caritat, ab aqueixa constància complement de tota virtut, ab aqueixa callada abnegació que tan pochs comprehenen y que es la senyal més característica del sabi, del sant, del màrtir y del calumniat clero espanyol.

No era, ab tot, mossen Blay home de moltes lletres; may

havia entés altre llatí que 'l del seu missal ni més oracions que las de la seva ordre; mes ¡quína pau la de la seva ànima! ¡quína tranquilitat la de la seva conciència! ¡quína igualtat la del seu carácter, que res conturbava! ¡quín benestar lo del seu cor, com lo de son pare Sant Francesch, á qui invocava á tota hora, s' inflamava en aqueixa foguera d' immensa caritat, que no troba pena sense consol, ni desgracia sense remey, y que, com lo pelícan, es capás d' obrirse 'l pit y donar sa propia sanch quan ja res te pera donar!

¡Qué sublim y al alcans de tothom era la filosofía d'aquell pobret vell que no més va saber estimar á Deu y al próxim y sintetizar la religió de la que era ministre, invocant á Deu ab aquestas dues solas paraules: *Pare nostre!*

Y encara que hi havia molta gent que se 'n reya del pobre exclaustrat, no hi havia ningú que no l'estimés y no 'l respectés, perque possehia una *humil superioritat* de la virtut, que persuadeix y de mica en mica 's fa seva la opinió sens ofendre á ningú, y no la aliva superioritat del talent que s'imposa ab orgull y, al humiliar als altres, fa naixer la enveja.

Mossen Blay havia viscut uns quants anys tot sol; mes un dia va veure entrar á casa seva á una pobre dona que duya á coll un nen menut, de carona bonica y alegre sota sa gorreta de dol y que somreya com somriu la innocència á la desgracia que desconeix. Aquella dona era la Maria, sa germana, y aquell nen era fill d' una altra germana més petita que acabava de morir y qual marit havia desaparegut. Mossen Blay obrí sos brassos, son cor y sa pobreta bossa á la germana y al orfe que li demanaven aculliment, y á la ombra de sa pobre sotana comensaren á correr aquellas dues existències: ab la suau tranquilitat de la tarde que devalla, la de la germana; ab la festosa alegria de la aubada que comensa, la del noy

Hi havia, no obstant, en aquella pobre casa un estrany misteri que aturava de vegadas lo somriure seguit de mossen Blay, y feya callar á estonas los renys continuats de la Maria. Un matí havia rebut aquesta una carta de Ceuta dirigida á sa antiga estada, qual sobre donava senyals per sas moltas marcas de las poblacions que havia recorregut fins arribar á son terme. Se tancaren los dos germans pera llegirla en l'estudi del sacerdot y s'hi estigueren tres horas llargas. Mossen Blay ne sortí esgroguehit y va estar més de vuyt dias sense riure; la

Maria tenia 'ls ulls vermells de tant plorar y 's va estar de renyar també tota una setmana.

Desde llavors preparava la Maria cada any quan s' acostava la Pascua Florida algunes robes d' home de tela grullera; trencava una guardiola en la que hi havia anat ficant, á canbi de mil sacrificis, alguns estalvis; comprava alguns paquets de tabaco del estanch, ne feya un fersell y ho donava á son germá. Aquest pujava á una diligencia y prenia la carretera de Cádiz, durant sempre la seva ausència de sis á vuyt dias. Ningú may va poder saber abont anava, ni quin era l' objecte del seu viatje.

—¿Ahont va l' oncle?—preguntava en Josepet á sa tía ab la curiositat de la criatura.

Aquesta llavors se 'l mirava ab expressió barrejada d' amor y de tristesa, y responía ab lo seu natural reganyós:

—¡Va á comptar los frares, que diuhen que n' hi falta un!...

Un cop va fer en Josepet la mateixa pregunta al seu oncle: fixá aquest en lo nen una mirada en que s' hi ajuntavan l' horror, l' angunia y la tendresa, y li va respondre á la fi ab una severitat que per ell era nova:

Lo noy tafaner y neci
dona malicia y despreci.

En Josepet s' agafá esporuguit á las faldillas de la seva tía y may més torná á preguntar res d' aquell viatje misteriós.

La María esperava sempre ab ansia l' retorn de son germá; sortia á rebrel á la porta forana, y li preguntava ab la mirada.

—¡No hi ha res! ¡no hi ha res!—responía mossen Blay, abatut; ¡més dur que una pedra!... ¡més sencer que las mura-lles de Ceuta!

La María esclatava en plor, y 'ls dos germans deixavan pe-ra uns quants dias de riure l' un y de renyar l' altre.

Poch á poch lo pobre orfe va anar fentse home, sens deixar d' ésser angel, y obtingué en lo Seminari de Cádiz una beca de gracia per intercessió de son oncle. En ell doná probas d' un talent poch comú, d' una aplicació extraordinaria y de una exemplar conducta.

Se celebrá en certa ocasió en lo Seminari un acte públich per ordre del senyor Bisbe, y en Josepet va ésser lo Semina-

rista designat pera defensar una tesis de *Trinitate*. L' alegría de mossen Blay era gran, y comensá sens perdre temps á fer sos preparatius de viatje.

—¿Pero cóm ho fará per anarhi?—li deya amohinada la María que ab tot y 'ls seus molts anys, parlava sempre de vosié á son germá per respecte al sacerdoci. A casa no hi ha ni un sol ral pera pagar lo viajte...

Mossen Blay esclatá en una de sas alegres rialladas, y li va dir:

—¿Donchs cóm hi te d' anar un pobre mendicant, sino en lo caball de son Pare Sant Prancesch, que no li cal ni menjar ni albarda?...

—¡A peu!—s' exclamá la María.—¡A peu cuatre lleguas, y ab setanta anys al demunt!...

—¡Cuatre lleguas... Cuatre millions ne faría jo de genollons, pera sentir aquest fillet de la meva ànima que te d' ésser un altre Tomás d' Aquino... ¡María!—afegí solemnement alsant en una mà son exagerat barret de teula y en l'altra un respall, ab lo qual havia inutilment intentat allisar los pels que no hi tenia.—¡Recórdat de lo que 't dich!... Jo no ho veuré, perque la fossa m' está cridant; pero tu que ets jove (la María tenia allavors seixanta cinch anys), ho podrás veurer... ¡Aqueix noy arribará á bisbe!...

—En la guardiola hi deu haver tirant curt uns vint rals,—observá timidament la María.

La cara de mossen Blay s' entrísti de sobte y 's girá d' esquena murmurant:

—¡Calla filla meva, calla per Deu!... aqueix diner es sagrat.

Ni per la càtedra de Sant Pere hauria cambiat mossen Blay la cadira que li oferí 'l Rector del Seminari, en la mateixa tarima que ocupava 'l senyor Bisbe. Plorava de vegadas, altres reya y per sa cara plena de senzillesa s' hi succeian totes quantas emocions poden conmouer á un cor enamorat, en tant que's girava per tot arreu ple de satisfacció, com si digués á tothom:

—¿Pero qué no se 'n han adonat encara de que soch jo l' oncle d' aquest nebot?...

Al acabar l' acte voltá tothom al seminarista, pera donarli

la enhorabona: lo senyor Bisbe li feu grans elogis, y li entregá per sa propia má un hermós exemplar de la *Summa* de Sant Tomás d' Aquino. Mossen Blay s' obrí pas per entre mitj de la gentada, á cops de colzes.

—¡Pas, senyors, pas, que es lo meu nebot!—deya.

—¡Fill, fill meu!—s' exclamá á la fí, tirantse al coll del seminarista... ¡Y la pobre María que no t' ha sentit!... ¡pero deixa que jo li conti!...

Y al dirho, l' bon vellet plorava com una criatura; pero, posantse de cop serío porque se li ocorregué que aquell triomf podíá ensoperbir al xicot, afegí, posantli una má al cap, y l' altra en la seva propia:

—¡Molt be, Josepet... has parlat com un llibre!... ¡Pero recórdat, fill meu, que lo mateix aqueix cap, que aquesta carabassa, se las te de menjar la terra!...

Y de cop se posá á plorar y després á riurer, y altre cop torná á abrassar á son nebot.

Mossen Blay s' entorná al seu poble en una tartana que per forsa li feu penderer lo Rector del Seminari, emportántsen dos exemplars impresos de la téssis llatina que son nebot havíá escrit. Pel camí las va llegir al tartaner, que, com era natural, no hi va entendrer pilotà.

Al arribar á casa entregá á la María un exemplar de la téssis y's guardá l' altre pera posarlo en un march en lo lloch preferent de son estudi.

—¡Si alló no 's pot contar, María; si 's te de veurer!—deya, mentres s' empassava una cassolada de sopas d' all, en que consistía tot lo seu sopar. ¡Vàlgam lo meu Pare Sant Francesch, y quín estornell que n' hi ha d' aquest xicot; encara note vint anys y ja 's fica á la butxaca á Escoto, y á Suarez, y á Sant Tomás d' Aquino!... ¡Aném, si aquest xicot se l' hauría de guarnir de plata y ficar-lo dintre d' un reliquiari!... ¡qué esparbillat, quínas contestas, y quín llatí María, y quín llatí!.. ¡Si ni jo mateix l' entenia!...

—¡Si no n' hi ha cap més com ell!—deya la María, plorant á raig fet. ¡Si quan lo va fer Nostre Senyor, va trencar lo motllo pera que no n' hi hagués cap més en lo mon!

—¡Allí hi havíá tot lo senyorío de Cádiz, prenentsel de las mans, lo mateix que una reliquia, y l' pobret fillet meu, hu-

mil com lo meu Pare Sant Francesch, sense alsar los ulls de terra!... ¡Es un ángel María, es un ángel, María!

—¡Un Sant, Blay, un Sant!—

—¡No 't pensis que quan li posavan entrebanchs, ja 's sábia treurer las moscas de sobre!... Hi havía allí un 'vell coix. més llest que una dayna, que tot li contradeya.

—¿Qué li contradeya?—exclamá disgustada la germana.

¡Sería algun mal juheu!...

—No, dona, que era un canonge...

—¡Donchs li tindría enveja.

—No dona... li negava com qui diu, per broma, pera veuer si 'l Josepet s' aguantava fort á caball.

—Pero si sempre devía guanyar lo noy...

—¡Es clar! ¿Quí l' havía de tombar, ab un cap tan clar com lo que te, y unas veritats tan regrossas com las que defensava!... María, tan bon punt lo noy canti missa me 'l farán Rector.

—¡Pel cap baix, canonge,!—va dir la María.

Mossen Blay deixá anar una de las sevas grossas rialladars.

—Donchs ja pots comertsar á comprarli roba fina, perque á n' aquest pas, per Nadal es Bisbe, per Setmana Santa Papa, y per Pasqua 'l tenim fet Pare Etern.

Y admirat lo bon vellet del seu acudit torná á riurer.

—¡Ay, si la pobre de sa mare aixequés lo cap!—va dir ab tristesa la María.

La alegría va desapareixer de la cara de mossen Blay com un llampech, alsá 'ls ulls al sostre, sospirant fort, abaixá 'l cap y creuhá las mans.

—¡Ay pobre Agneta del meu cor!—va dir, y resá un *Pater noster*.

—*Requiescat in pace*,—afegí al acabarlo.

—Amen—va respondre la María, aixugantse las llàgrimas ab la punta del devantal.

Y quan aquesta 's va trobar en lo recambró en que dormia, 's va llegir d' un cap al altre, las sis téssis defensadas per son nebot.

—No n' entench ni una paraula,—deya; pero aixó te d' ésser molt bó perque es cosa de la Santíssima Trinitat y del señor Bisbe y ho ha fet en Josepet.

Y la pobre dona las va saber de cor; y al acabar cada nit lo

llarch catálech de sas oracions las recitava devotament, díhent
ab aqueixa benehida féj dels pobres d'esperit als qui'ls hi pro-
met Jesucrist la gloria del cel:

—¡Pel meu Josepet!... ¡Pera que Nostre Senyor li dongui
salut y sort, y me 'l guardi de pecat!...

P. LLUIS COLOMA.

(*Seguirá*).

L' ESTIUHET DE SANT MARTÍ

Mentre que l' arbre va perdent la fulla
y tot es boyra vespre y dematí,
y 'l mon de flors y galas se despulla,
arriba l' estiuet de Sant Martí.

¡Oh temps hermós qu' una esperansa 'ns porta
en mitj del llanguiment de la tardor
ab aquell sol calent que 'ns aconhortà
y es dels vells y malalts l' amich millor!

¡Oh temps hermós, en que la pagesia
d' un estiu de treball se pot refé!
¿Com no regnar als masos l' alegria,
ab vi per l' any y ab el grànè ben plé?

Las tardanias ¡quín bo de veure!
Pel sementer hi ha hagut bona sahó,
y 'ls seus ormeigs comensa ja de treure
per aná á las perdius el cassadó'.

Sense flors com las té la primavera
 sense espigas al camp com l'estiu té,
 despullada de fruyt ja la pomera,
 y sense flor encara l'atmetllé;

¡Com aquest temps nos fa la vida amable!,
 si ab neu al Canigó, ab un cel ben blau;
 hi há relació secreta, inespllicable
 entre la pau del món y nostra pau;

Entre la pau del món y la que's gosa
 dins nostre mas, racés de sant repós,
 hont viu sols per l'espós l'honesta esposa,
 y hont tan sols per l'esposa viu l'espós;

Entre 'l cel blau que al món ara hermoseja
 y 'l bondadós mirar de tots ulls bells;
 entre la neu que 'l Canigó blanqueja
 y l'altra neu que cau ja en tots cabells.

Hermosa en tots vint anys; ara la flayre
 de l'amor als teus fills més t'ha embellit,
 veyentse al gran fet home avans de gayre
 y fent di 'l Parenostre al més petit.

Quan de la vida devallém la costa
 y encara en nostra llar l'amor hi seu,
 ¿que's el cor sinó un sol que per sa posta
 sos vesllums y celatges millors treu?

Y ensembs que 'l sol de Mars á la memoria
 nos porta l'estiuhet de Sant Martí,
 en nostre esment refém aquella historia
 que l'amor ab sos passos embellí.

Aquell amor que ja pótser naixía
 atiat per la dida de tots dos
 en 'uell bressol ahont tan be's dormía
 de sas cansons ab l'aire tan hermó.

Camps á través més tart accompanyantnos,
ó be escapats al bosch á cercá' un niu,
y á cau d'orella ja ben clar parlantnos
quant del *Collell* tornava jo un estiu.

Y després aquell any de prometatge
que no 'ns creyam may més veure acabat,
y 'l casament, ja llest ton nuviatge,
y 'ls tres dias passats á Montserrat.

RAMÓN E. BASSEGODA.

L' ÚLTIMA CARTA

A MON AMICH C. ROUVIERE

¡M' estich morint!; á la claror incerta
del sol que també fuig, dintre ma cambra;
mullats los parpres per los plors que creman,
t' esrich amich del cor, l' última carta.
La mort m' espera, y ab sa má nervosa
va estroncant de mon sér las alenadas;
¡m' espera ab lo dalé tal com un dia
m' esperava ab amor ma pobre mare!
Quan lo cant del auzell ja comprenía,
quan las flors á mon pas se mitj-badavan,
y 'l somrís de la vida que m' atreya
lluhía prepotent cobert de galas,
me sento defallir; los ulls se 'm clouhen
malgrat lo meu desitj; quan l' altra aubada
deserti, amorosida y joganera,
besar mon front..... será besá un cadávre.
¡Adeu mas ilusions, somnis de gloria
que un jorn vareu fer niu prop de mom ánima!

¡Adeu per sempre més santa poesía
que en las penas y goigs m' accompanyavas!

· · · · ·
¡Oh; quin dia més trist! Darrera 'ls vidres
entelats per la neu l' espay mirava,
y he vist als arbres despullats de fulla,
corsecats y malalts; més l' esperansa
d'un altre temps millor que ha de tornarlos
la forsa que avuy minva per sas brancas
encara 'ls dona alé; per mi, ni aquésta;
quant desperti l' bon temps y las aubadas
d'aquella primavera encisadora,
coronada pel sol que tot ho daura,
per mi no servirá, y potser per l' herba
que arrán de mon sepulcre fassi estada.
Més, jay! ¡quí sab!... Potser lo sol que crema
mustigará ab dalé las flors boscanas
que al damunt de la llosa que 'm cubreixi
pugan deixar las mans de ma estimada.
Perque tu ho sabs que estimo; joh, sí! una dona
que Deu la va crear per ma esperansa,
com va crear un cel perque alentessin
la fé del home y la conciencia santa.

¡També l' haig de deixar! ¿no 'm compadeixes?
La angélica figura en mi grabada
ha de fugir demá tal com fugían
las fullas mortas que han caygut dels arbres,
com s' ha esborrat son nom en curta estona
al escriurel la ma que 'm tremolava;
¡no cregas pas de por! ¡del goig de véure!
damunt dels vidres que las neus glassavan.

· · · · ·
Ja ho deixo tot; mos parpres se mitj-clouhen
per no tornarse á obrir; mas esperansas,
mas pobres ilusions, s' han de comprender
en una fló, una creu y un tros de marbre.
Que aixó no 'm falti pas; jo t' ho demano;
potser serveixin per commoure un ánima
y 's recordi de mí, y, genolls en terra,
teixeixi ab lo recort una pregaria.

Digas á n' ella que me 'n vaig per sempre;
que ja no puch cumplirli ma paraula,
que un altra dona ab més poder m' estima,
que ha fet presa de mí, y es ma companya;
més jay! amich; quan folla te pregunti
lo nom d' aquesta dona que m' abrassa,
« jes la mort! » li diras joh! y tu no ploris
al veure en lo seu rostre dues llágrimas.

JOSEPH PUJOL y BRULL.

Desembre 1892.

Los perfums, las armonías,
¡cómo retornan dolsament
ab las bellas fantasías
que entendreixen al jovent!

Eix esclat de primavera
se n' ha entrat dintre 'l meu pit
y sa aroma falaguera
va cercant mon esperit.

Mentre arreu tot ho renova,
¡ay! cercantlo hi entra en va;
com malalt dintre sa alcova
dins mon cos lo trobará.

Per mirar si 'l confortava
ab la essència d' un recort,
m' he entornat hont respirava
aqueell tendre angel d' amor;

hont sentia sa mirada
y bevia 'l seu aleó,
hont l' olor d' una besada
sempre hi feya estar á ple.

Quan aquella cambra he vista,
que hi deixá l' últim suspir,
la claror hi entrava trista
com á dintre 'l cementir';

y 'ls llessamins pel defora
s' arrapavan al balcó,
com amants esperant l' hora
que s' obrís lo finestró.

Re' hí quedava, res me deya:
aquí va acabá 'l delit;
al sofá que ella s' asseyá
tu hi pots caure defallit;

en eix llít son front de cera
va quedar marcit y tret.. .
He sabut hont lo Crist era
per la pols de la paret.

Jo y las flors, al caure 'l dia,
quan lo finestró s' ha obert,
hem sentit la melangía
del que abasta un niu desert.

¡Oh perfums, oh fantasías
que entendriu á ne 'l jovent!
No tornant mas alegrías
no 'm cerqueu tan dolsament.

ALFONS M. PARÉS.